

Monumentale sgraffiti van Lex Horn gaan CS opsieren

De kunstwerken, hier onder handen genomen door Lisyta Biçaçi, komen in 2020 bij de uitgang te hangen van de fietsenstalling © Jesper Boot

Twee monumentale werken van sgraffitokunstenaar Lex Horn krijgen eindelijk weer een vaste plek: in de nieuwe fietsen-stalling van CS. Maar voordat het zo ver is, moeten de kunstwerken nog grondig worden gerestaureerd.

DOOR: HANNELOES PEN 14 MEI 2018, 11:15

Met een stevige kwast veegt restaurator Lisyta Biçaçi, met mondkapje voor het gezicht, een laag stof van het monumentale sgraffito Het Laboratoriumonderzoek van kunstenaar Lex Horn (1916-1968).

De crèmeachtige laag van het sgraffito, een aloude Italiaanse kunstvorm die vergelijkbaar is met een fresco, wordt langzaam lichtgrijs.

"Het gompoeder gumt het vuil weg. Je kunt ook stralen, maar dan gaan de korrels weg. Die methode is te agressief. Je komt heel ver met een borstel," zegt Biçaçi, ex-docent keramiek, glas en steen van de UvA-opleiding conservering en restauratie van cultureel erfgoed.

In het te restaureren sgraffito uit 1965, die Lex Horn voor het voormalig medisch laboratorium Jan Swammerdam Instituut in West maakte, zitten zeventig flinke gaten van slagpluggen. Met een tang trekt collega Cock Tesselaar de pluggen eruit.

De aannemer die drie sgraffiti van Horn - van 2,75 bij 6,70 meter en 12.000 kilo zwaar - uit het instituut verwijderde, richtte grote schade aan. Behalve de gaten is het uit vier pleisterlagen opgebouwde kunstwerk op diverse plekken afgebokkeld. Onderin prijkt een enorm gat. "Als de aannemer er meteen een restaurator bij had gehaald, was dat voor □ komen."

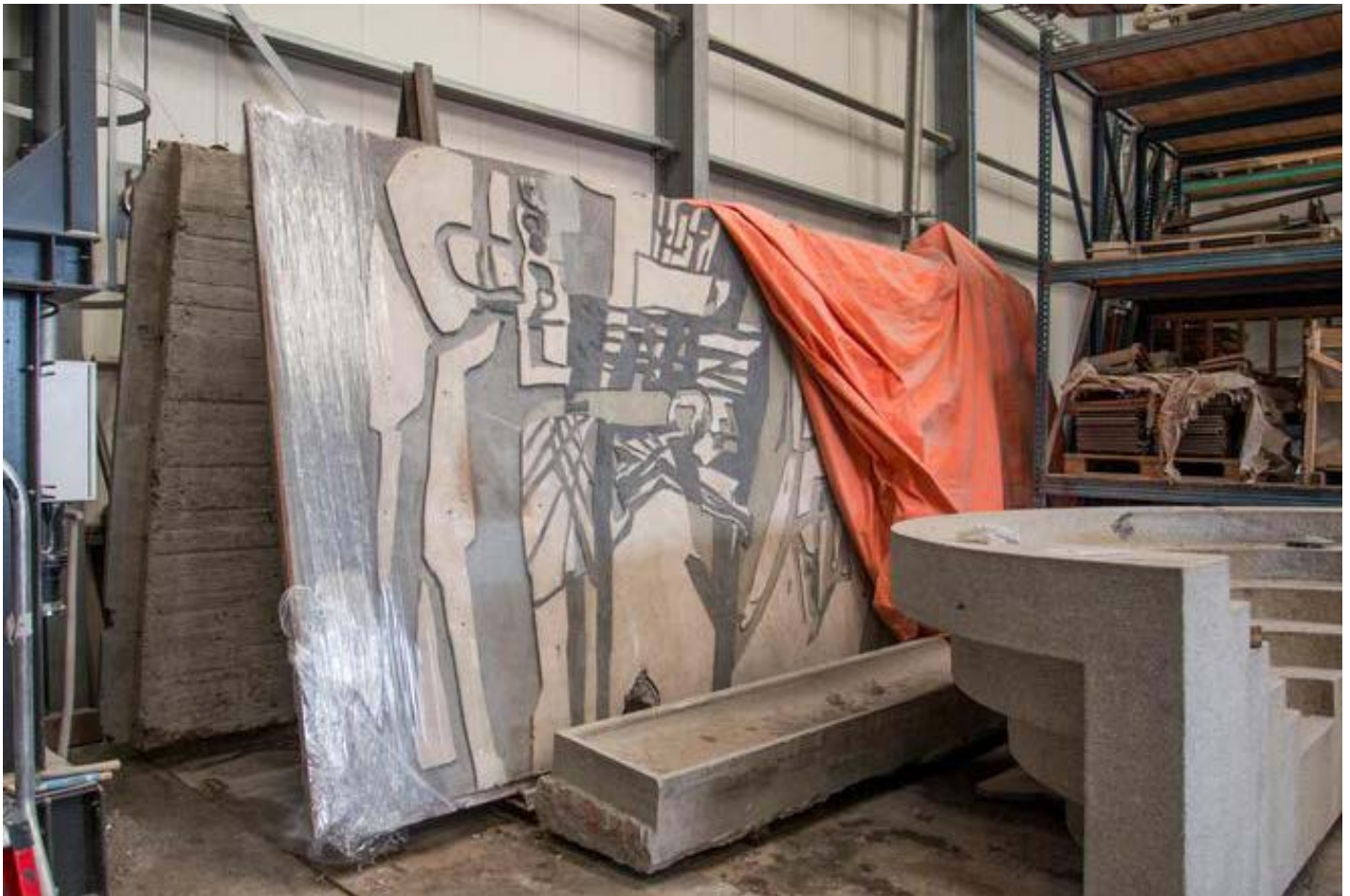
Ernstig beschadigd

De sgraffiti van Horn, zo oordeelde het Instituut Collectie Nederland in 2003, behoren tot 'de top van de monumentale kunst uit de jaren zestig', de laatste periode van de wederopbouw.

In het instituut bevonden zich tot de sloop in 2005 drie sgraffiti. Een van de drie, Het ziekenhuisbezoek kreeg een nieuwe bestemming in het AMC. De toekomst van de andere twee, Het Laboratoriumonderzoek en Het Straatongeluk, was lang onzeker.

Herplaatsing in stadsdeelkantoor Oud-West en later fietsparkeergarage Beursplein gingen niet door. De twee werken raakten door transporten naar diverse opslagplaatsen en slechte conservering ernstig beschadigd.

Uiteindelijk besloot de gemeente de twee immense muren te herplaatsen in de fietsenstalling van CS.

© Jesper Boot

Biçaçi: "Je maakt een kunstwerk schoon zodat het weer tot zichzelf komt. De storendste schade haal je weg zodat niet als eerste de schade opvalt als je naar een werk kijkt. Het doorleefde karakter wil je echter behouden."

Ze vindt het prachtige kunstwerken. "Heel abstract en grafisch. Het getuigt van groot vakmanschap. Horn heeft als eerste de moeilijke techniek van de sgraffiti aangedurfd."

De werken zijn intrigerend, zegt ze. "Je moet ze van een afstand bekijken. Bij Het laboratoriumonderzoek zie je een man die in een microscoop kijkt. Een symbool van wetenschappelijk onderzoek. Bij Het straatongeluk ligt een persoon op de grond. Twee mensen buigen zich over het slachtoffer en de moeder van deze persoon komt net aanrennen. Het is mooi dat ze in de fietsenstalling worden geplaatst."

Veiligheidsglas

Biçaçi legt elke stap van het restauratieproces fotografisch en schriftelijk vast en doet nauwgezet onderzoek naar de microstructuur van het historische beton. "Ik wil natuurlijk dezelfde samenstelling van het opvulmateriaal gebruiken als het mortel dat Horn heeft gebruikt."

Na schoonmaak zullen de restauratoren de gaten opvullen en de werken retoucheren. Ook wordt een nieuwe draagconstructie aangebracht. De kunstwerken komen in 2020 bij de uitgang van de fietsenstalling te hangen. Ervoor wordt ontspiegeld veiligheidsglas tegen schade.

Meinke Horn, dochter van Lex Horn, is 'blij en opgelucht' dat er eindelijk, na dertien jaar, een plek is gevonden voor de twee sgraffiti. Ruim de helft van de werken die de kunstenaar voor openbare gebouwen maakte - glas-appliqués, wandschilderingen, wandtapijten en sgraffiti - is al verloren gegaan.

